

Otthon a Kárpát-medencében Fábián Attila

A Területfejlesztési Szabadegyetem életében ismét eltelt öt tartalmas esztendő. A hagyományos előadásnapokon túl 2010-ben újtárra indítottuk a „Bemutatkoznak a Kárpát-medence régiói” tematikus előadássorozatunkat is.

Célunk volt közel hozni Sopronhoz a távol esőt, azaz a magyarság által lakott földrajzi és társadalmi terek bemutatására vállalkoztunk tíz féléven keresztül. A kissebségben megélt történelmük, hagyományaik, ételeik, művészetük és mindennapi problémáik bemutatása mind-mind tartalmas programot varázsolt a Közgazdaságtudományi Kar aulájába. Szerettük volna láttatni azt is, hogy milyen módon fejlődnek a határon túli helyi gazdaságok, közösségeik milyen értékek mentén tartják fenn létüket. Úgy hiszem sikerült. Boldog és élmény dús napok voltak ezek és otthon érezhettük magunkat a Kárpát-medencében. A Vajdaság, Nyugat-Szlavónia, a Muravidék, Burgenland, a Felvidék nyugati és keleti részei, Kárpátalja, a Partium, Kolozsvár és a Székelyföld valamennyi kincsét elénk tárta, de legfőképpen új barátokat szereztünk.

2005-ben, amikor Sopronban rendeztük a Magyar Regionális Tudományi Társaság harmadik vándorgyűlését, éppen tíz esztendeje a „Regionális fejlődés a Kárpát-medencében és az Európai Unió transz-regionális politikája” címmel, még nem gondoltuk, hogy az akkor elhangzott gondolatok végig kísérik ezt az évtizedünket. Nem véletlenül tértünk tehát vissza a jubileumi konferenciánk panelbeszélgetéseiben és e kötet fejezeteiben a tíz évvel ezelőtti témához, melyek ma is aktuálisak. Körbe értünk, de a kérdések sorát nem tudtuk lezárni. Talán nem is lehetséges.

A Kárpát-medence, más, talán pontosabb megfogalmazásban a Kárpát-Pannon térség mindig is olyan földrajzi egység volt, amely kedvelt kerete volt a hazai geográfiai és regionális gondolkodásnak. Minden korban – a két világháború között, a szocializmus évtizedeiben, a rendszerváltozás utáni évtizedben, vagy az ezredforduló utáni időszakban – más-más kérdéseket vet fel az itt élő számtalan nemzet és nép kapcsolata, illetve a térség Európán belüli helyzete szempontjából. Mennyiben változott meg az oly sokszor hangoztatott egymásrataltság, a különböző síkú együttműködések kényszere? A közös történelmi determinációk és sorsközösségek után mennyire mennek egy irányba a térségben található országok? Lehetséges-e ma kárpát-medencei identitásról beszélni? A folyton változó geopolitikai viszonyok között hogyan értelmeződik újra a térség Európán belüli szerepe? Milyen perspektívái és kihasználatlan potenciáljai vannak a gazdaságnak az európai és a globális térben? A tanulmánykötetben olyan írások jelennek meg, amelyek a maguk témáján belül reflektálnak e kérdések némelyikére. Végtére – ahogy a könyv címe is jelzi – arról szeretnénk képet alkotni, hogy milyen otthont kínál a Kárpátok koszorúja által bezárt térség az itt élő embereknek.

Az előrelépés lehetőségét a konstruktív kooperációban látom. Nem elégséges a realista gondolkodás, a biztonság vagy haszonmaximalizálás szemüvegén át tekinteni a térségünkre. A konstruktivizmus révén a társadalmi érdekek és értékek felértékelődnek, az anyagi [termelő] képességek és kívülről adott érdekek fontossága csökken. A konstruktivista megközelítés az együttműködések révén biztonságközösségeket hozhat létre a Kárpát-medence társadalmi között.

A XXI. században, az egymás mellett élő közösségekben, felerősödött a társadalmi feszültség és az együttgondolkodás hiánya. Ugyanakkor a fejlett nemzetgazdaságokon

belül a kreativitás, az innováció és a bizalmi kooperáció a fő mozgatórugója az értékrementésnek és a társadalmi változásoknak. Meg kell tehát találnunk azt az utat, amely társadalmi, gazdasági és politikai értelemben is kivetíti e pozitív folyamatokat a Kárpát-medence országaira és ennek alapján generálja a nemzeti kereteken túlmutató hálózatosodó társadalmakat. Mi magyarok ennek a folyamatnak aktív alkotói lehetünk.

Lezárjuk tehát a tíz esztendő és ajánljuk ezt a tanulmánykötetet a Kárpát-medence regionális tudományi műhelyeiben dolgozó kollégák, az egyetemeken kutató és oktató regionalisták, egyetemi hallgatók és doktoranduszok és „Szabadegyetemistáink” számára.

Ehelyütt köszönöm meg valamennyi munkatársam odaadó és mindvégig építő munkáját, amely során igazi alkotó közösséggé váltunk. A képzeletbeli stafétabotot most átadom Tóth Balázs István fiatal és tehetséges kollégámnak. Ez év őszétől ő a Területfejlesztési Szabadegyetem vezetője. Jó munkát és sok örömet kívánok a megkezdett közös utunk folytatásában!

Végezetül, kötetünkkel szeretnénk a magunk módján emléket állítani Horváth Gyula professzor úrnak is, aki 2004-ben gondolkodás nélkül befogadott bennünket a „regionalisták” közé, támogatta minden lépésünket, érdeklődve és reméljük büszkén figyelte sikereinket. Vártuk a jubileumi konferencia megnyitójára, vártuk, hogy keretbe foglalja előadásával ünnepünket. Sajnos nem érkezhett meg. Professzor Úr köszönjük a biztató szavait, az atyai odafigyelésed! Ezt a kötetet neked ajánlja a Soproni Regionális Tudományi Műhely.